

Voorbeelduitwerking door een pilotschool

Bij de analyse van een actueel sociaal vraagstuk dienen leerlingen gestructureerd te werk te gaan om oppervlakkigheid en eenzijdige visie te voorkomen.

Hieronder staat een voorbeelduitwerking van de analyse van een actueel sociaal vraagstuk, gebaseerd op de invulling van dit examenonderdeel door een van pilotscholen (die al vanaf 2011 werken met het nieuwe examenprogramma). Voor een deel zijn de analysevragen uit het rapport van de vervolggcommissie herkenbaar.

Iedere week bespreekt één leerling een zelf gekozen onderwerp uit de actualiteit van de afgelopen week.

Dit wordt ondersteund met een (selectie) uit een krantenartikel of beeldfragment(maximaal 5 minuten) via de beamer.

In deze presentatie moet minstens zitten (presentatie-eisen)

- een introductie van het vraagstuk of probleem
- achtergrondinformatie waar nodig
- het betreffende krantenartikel of beeldfragment
- een korte vorm van klassendiscussie
- een beredeneerde analyse met behulp van hoofd- en kernconcepten (volgens een aantal stappen)

Voor de analyse worden de volgende stappen gezet:

'De Bril van Maatschappijwetenschappen'

Een sociale wetenschapper kijkt met een bepaalde bril naar de samenleving.

Stel dat de sociaalwetenschapper in een onbekende samenleving terecht komt. Dan stelt hij of zij zich al meteen een paar centrale vragen. Hoe zijn mensen hier opgevoed en gevormd tot wat ze zijn, wat is hun identiteit? Hoe zit het met de verschillen tussen mensen, hun onderlinge verhoudingen, is er sociale ongelijkheid? Wie heeft de macht en bepaalt hier alles? Wat zijn de bindingen in deze samenleving, is er sociale cohesie? En is de samenleving veranderd in de loop van de tijd en welke gevolgen heeft dat gehad?

- Welk(e) hoofdconcepten (de brillen) van maatschappijwetenschappen zie je terug in de context? [*herkennen*]
- Geef aan waar je deze terugziet in de tekst of het beeld door een citaat te geven uit de tekst of het beeld te beschrijven. Welke hoofdconcepten zie je niet terug? [*aantonen*]
- Welke bij het hoofdconcept passende vragen zou je willen stellen om de casus beter te begrijpen? Dit zijn analysevragen van maatschappijwetenschappen (zie de voorbeeldvragen verderop).

'De scan'

- Lees de tekst goed door; bekijk de bronnen; bekijk de documentaire en onderstreep of geef aan waar je een kernconcept van maatschappijwetenschappen terugziet in de tekst of fragmenten [*herkennen*]
- Let op: soms wordt een kernconcept letterlijk genoemd, soms is het indirect genoemd of zelfs schijnbaar afwezig.
- Noteer steeds welke kernconcept(en) je herkent, noteer exacte definities en geef aan waar je de kernconcepten terugziet. [*aantonen*]

'De analyse'

- Welke hoofdconcepten met bijbehorende kernconcepten denk je nodig te hebben om de context te verklaren? Kortom: om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden of je maatschappelijk vraagstuk te begrijpen? Beredeneer je keuzes.

- Welke analysevragen van de hoofdconcepten wil je gebruiken om je casus goed te kunnen analyseren? Dat kunnen vragen zijn uit de onderstaande lijst met voorbeeldvragen, maar ook door jou zelf bedachte vragen.
- Welke rol spelen de gekozen hoofd- en kernconcepten in je casus. Deze uitleg is eigenlijk de kern van analyseren.

'Conclusie'

Schrijf een analyse van het door jullie gekozen maatschappelijk vraagstuk of onderzoeksvraag op basis van gekozen hoofdconcepten en bijbehorende kernconcepten en analysevragen.

Voorbeelden van analysevragen per hoofdconcept:

Hoofdconcept Vorming

1. Hoe leidt het socialisatieproces tot de vorming van identiteit? Op welke manier vindt socialisatie plaats via (sociale en politieke) instituties en instituten?
2. Welke waarden en normen worden in het socialisatieproces overgedragen en waarom? Hoe worden in het socialisatieproces naast vaardigheden en competenties ook waarden, normen en politieke overtuigingen (ideologieën) overgedragen?
3. Welke invloed hebben migratie en acculturatie op de vorming van leden van de samenleving?
4. Hoe vindt de politieke socialisatie in een samenleving plaats en welke actoren spelen hierin een rol?
5. Welke rol speelt ideologie in de politieke socialisatie van mensen en groepen? Welke invloed heeft dat op de vorming van een politieke identiteit?
6. Hoe wordt cultuur in een samenleving gevormd en welke rol speelt het socialisatieproces hierbij? Welke functies en aspecten van cultuur spelen een rol?

Hoofdconcept Verhouding

1. In welke mate is er in een samenleving sprake van sociale ongelijkheid? Hoe wordt er over de mate van ongelijkheid gedacht?
2. Welke gevolgen heeft deze sociale ongelijkheid voor de samenleving als het gaat om maatschappelijke positie en waardering? Hoeveel sociale ongelijkheid kan een samenleving aan?
3. Wordt de sociale ongelijkheid doorgegeven aan volgende generaties; hoe zit het met sociale mobiliteit tussen en in generaties?
4. Hoe is de sociale ongelijkheid in een samenleving geïnstitutionaliseerd?
5. Welke gevolgen heeft de mate van sociale ongelijkheid voor de machtsverdeling in een samenleving en mate van conflict of juist samenwerking?
6. Hoe staat het met de onderlinge betrekkingen (verhoudingen) tussen staten? In hoeverre zijn deze verhoudingen op macht, gezag en samenwerking gebaseerd?

Hoofdconcept Binding

1. Wat houdt een samenleving bijeen; wat zorgt voor binding? Is dat groepsvorming en/of een gedeelde cultuur?
2. Welke bedreigingen zijn er door conflicten, vervreemding en afwijkende gedragingen voor de ordelijke en beschaafde samenleving? Staat de democratische rechtsstaat onder druk? Is er draagvlak voor het overheidsbeleid?
3. In hoeverre is er sprake van een balans tussen orde en wanorde, tussen vijandige en vreedzame omgang in een samenleving?
4. Welke factoren verklaren de mate van sociale cohesie? Is dat wederzijdse afhankelijkheid, dwang, macht of een saamhorigheidsgevoel met gedeelde waarden en normen?

5. Welke situaties veroorzaken het tegenovergestelde van sociale cohesie?. Denk aan: het er niet meer bij willen horen (dropping out); het er niet meer bij mogen horen (discriminatie); het er niet meer bij kunnen horen (werkloosheid, armoede).

Hoofdconcept Verandering

1. Welke gevolgen heeft verandering op maatschappelijk, economisch en politiek terrein en hoe hangen deze met elkaar samen?
 2. Welk invloed hebben institutionalisering en individualisering op het maatschappelijk vraagstuk?
 3. Welke invloed hebben democratisering, staatsvorming en globalisering op het maatschappelijke vraagstuk?
-

Bovenstaand overzicht van mogelijke analysevragen is te gebruiken als een hulpmiddel voor de analyse. Ook hier geldt: het is zeker niet de bedoeling dat bij de analyse van een actueel maatschappelijk vraagstuk al deze vragen aan de orde komen. Een selectie is meer dan voldoende, waarbij op vwo meer van de leerling mag worden verwacht dan op havo.

